

Mezinárodní sympózium o moderních dějinách středoevropských univerzit

Miloš Zelenka (České Budějovice)

Stále populárnější dějiny vědeckých institucí zůstávají v širším významu relevantní připomínkou sociálně-kulturního vzestupu každého moderního společenství, v užším smyslu vypovídají o historických kořenech a současném stavu konkrétního oboru, pro jehož podporu daná instituce vznikla jako trvalý symbol jeho kontinuity. Slovinsko-německé sympózium *Das Jahr 1919 in der mitteleuropäischen Universitätsgeschichte / Leto 1919 v srednjeevropski univerzitetni zgodovini* se konalo ve dnech 28.–29. 9. 2018 v slovinském Bledu v Plemeljově vile, pojmenované po prvním rektorovi Univerzity v Lublani, teoretickém matematikovi Josipu Plemeljovi. Setkání, které bylo financováno badatelskou agenturou pro podporu vědeckých aktivit Republiky Slovinsko, s podporou Vídeňské univerzity, Filozofické fakulty Univerzity v Lublani, Univerzity ve Štýrském Hradci a Rakouského kulturního fóra, směřovalo k podchycení významového přelomu v dějinách středoevropských univerzit po rozpadu habsburské monarchie. Důraz byl položen zejména na rok 1919, kdy v centrálních a lokálních částech bývalé říše, v nově vzniklých státních celcích, se vytvářely nové univerzity, které se kriticky vyrovnávaly s vídeňským monopolem a jazykovou dominancí komunikační němčiny. Dům, který se nachází v těsné blízkosti bledského Hradu, patří v současnosti privátní Jednotě matematiků, fyziků a astronomů a je ideálně přizpůsoben komorním, tematicky koncentrovaným rokováním v ideálních, geograficky i materiálově zabezpečených podmínkách.

V krásném lázeňském prostředí obkrouženém alpskými vrchy probíhalo dvoudenní jednání, které úvodním slovem zahájil hlavní pořadatel Tone Smolej (Lublaň). Poté páteční podvečer pokračoval ústředním referátem Aloise Kernbauera (Štýrský Hradec), který na pozadí univer-

zitního vývoje na počátku 20. století připomněl dílo a životní osudy zapomenutého slovinského fyzika Ignaze Klemenčiče. První den uzavřela prezentace slovinských germanistek a historiček Petry Krambergerové, Ireny Samideové a Tanji Žigonové (Lublaň), které představily kolektivní publikaci *Frauen, die studieren, sind gefährlich: Ausgewählte Porträts slowenischer Frauen der Intelligenz* (2018) načrtávající v rámci tzv. gender studies biografické portréty prvních slovinských intelektuálek, badatelek a umělkyní (např. Ana Štěrba-Böhm, Angela Piskernik, Ana Mayer Kansky, Helena Stupan, Zofka Kveder ad.), které své vzdělání v různých oborech získaly ještě na některých z rakouských univerzit. Druhý den jednání otevřel Matej Hriberšek (Lublaň), který svou pozornost zaměřil na slovinské doktorandy klasické filologie na Univerzitě ve Štýrském Hradci. Obdobně Tone Smolej detailně zmapoval disertace slovinských doktorandů z oblasti slovanských literárních dějin na téže instituci. Igor Žunkovič (Lublaň) charakterizoval zakladatelskou tvorbu prvního teoretika slovinské filologie France Vebera, který v návaznosti na M. Rostohara vytvořil autochtonní fenomenologickou školu se specifickou terminologií. K dějinám neslovanské filologie se vrátila Irena Samideová, která přiblížila vědecké začátky slovinské germanistiky a anglistiky, o jejíž rozvoj se zasloužil jazykovědec a etnograf Jakob Kelemina. Anna Zelenková (Praha) v referátu *O izvo-ru in začetkih Univerze Komenskega v Bratislavi*, který byl přednesen v zastoupení, rekapitulovala na základě archivního studia formování a první léta „třetí“ československé univerzity v Bratislavě, přičemž makrohistorický rámec doplnila sondou do osobního prožívání složitého česko-slovenského poměru v korespondenci historika V. Chaloupeckého a slavisty F. Wollmana. Andreas Golob

(Štýrský Hradec) zajímavě analyzoval senátní memorandum Univerzity ve Štýrském Hradci, které kriticky reagovalo na rozhodnutí velmocí po první světové válce o přidělení větší části Dolního Štýrska slovinsky mluvícímu obyvatelstvu a které požadovalo založení nového státu pod názvem Deutschösterreich. Konferenci uzavřelo rozsáhlé vystoupení Martina G. Enneho (Vídeň), jenž se pokusil zachytit ideovou transformaci vídeňské univerzity po roce 1918, její obrat od monarchismu k sociálnědemokratickému radikalismu; z českého pohledu bylo zde zajímavé připomenutí paleoslavisty V. Vondráka a orientalisty B. Hrozného, kteří z rakouské metropole přešli bez větších ideologických problémů na nová působiště do Brna a Prahy.

Konference, na jejíž bezchybné organizaci má hlavní zásluhu komparatista a romanista Tone

Smolej, ukázala na důležitost roku 1919 v dějinách středoevropských univerzit. Jak vyplynulo z diskuse, paradoxně, nevyřešené národnostní spory v akademickém prostředí rakouských univerzit odrážející multietnicitu habsburské monarchie, se přenesly i na nově zformované instituce, které nemohly svou tradicí konkurovat „kamenným“ univerzitám. Rozvoj filologických a historických oborů zde byl argumentačně modifikován ve prospěch nových politických konceptů: např. v případě bratislavské univerzity na podporu unitaristického čechoslovakismu. Na druhou stranu vzdálenost od center a metropolitních středisek monopolizované vědy obecně umožňovala možnost experimentování a nástup nových metodologií, z nichž lze třeba připomenout krystalizaci českého strukturalismu v brněnsko-bratislavském intelektuálním prostředí.

prof. PhDr. Miloš Zelenka, DrSc.

Katedra slovanských jazyků a literatur

Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita

Jeronýmova 10, 371 15 České Budějovice, Česká republika

zelenka@pf.jcu.cz